kalendarium september-december

BORLÄNGE
Framtidsmuseet. **www.framtidsmuseet.se**. Utställning På spaning i rymden, planetarium och rymdtema i experimentverkstan. Även:
fram till 27 sep: "Upptäck universum!". En utställning som behandlar den enorma utvecklingen av teleskop och mätinstrument sedan Galileo Galilei först riktade kikaren mot himlavalvet, och hur vår världsbild kom att förändras fram till nu.
må 26 okt: kl 19-20:30 Stjärnskådning på Hyttbroparkeringen ovanför Skräddarbacken. Se karta på **www.framtidsmuseet.se**. Reservdag vid dåligt väder ti 27 okt kl 19.
må 23 nov: kl 19-20:30 Stjärnskådning, se 26 okt. Reservdag ti 24 nov kl 19.

FALKENBERG
må 21 sep: Vetenskapskafé: Östan om sol, västan om måne sade den lynnige. Om astronomi i vårt dagliga språk. Torbjörn Jansson. Falkenbergs bibliotek.
må 5 okt: Stjärnor uppåt väggarna. Vetenskapscafé om bonaden i utställningen Nebraskivan och Bayeuxtapeten. Anna Holmström, Länsmuseet Halmstad. Falkenbergs bibliotek.
må 5 okt: Vetenskapscafé: På olika våglängder. Om hur djur ser med Göran Sahlén.
må 2 nov: Vetenskapscafé: Kraftfulla kvinnor. Om fascinerande astronomer.
må 30 nov: kl 19 Vetenskapscafé: "Vad var Betlehems stjärna?" med Arne Sikö.
Vessigebro to 5 nov: Astronomidag, Katrinebergs folkhögskola.

GÄDDEDE
lö 3 okt: Observatoriet Frostviken invigs.

GÖTEBORG
24–27 sep: Bok och biblioteksmässan, Forskartorget. Föredrag av bland andra astronomen Marie Rådbo och historikern Johan Kärnfelt.
lö 17 okt: kl 13 Rymdfarten – en miljardindustri. Om dagens rymdindustri, från första världskrigets jet-motorförsök till dagens rymdstation och morgondagens månrace.
lö 14 nov: kl 13 Astronomins musik – resonanser och rena toner. Föredrag om resonanser och stående vågor i rymden, om bunden rotation, banresonanser och vågrörelserna, som skapar vintergatans spiralstruktur. Vi kommer även att lyssna på radiosignaler från rymden.

HALMSTAD
to 10 sep: Världsbildande astronomi. Immanuelkyrkan.
lö 26 sep: Den lynnige från Lilla torg. Stadsbiblioteket Halmstad
24-31 okt: Astronomi på höstlovet. med navigation som nyckeltema. Aktiviteter på Länsmuseet, "Upptäck universum" föreläsning av professor Gösta Gahm, Stockholms observatorium, elever får träffa forskare mm. Samarr med Svenska Astronomiska Sällskapet. Utställningarna Stjärnor uppåt väggarna och De hvita nätterna. Länsmuseet i Halmstad
lö 24 okt: kl 12 Bonden, skeppet och Sjustjärnan. Vetenskapscafé. Den märkliga kopplingen mellan en gammal halländsk bonad och ett sällsynt, 4000-årigt fynd med astronomiskt motiv. Stadsbiblioteket.
ti 27 okt: Astronomidag för NV-lärare, Halmstad.
lö 14 nov: kl 12 Vetenskapskafé. Lärarinnan på läroverket. Charlotte Helin berättar om Frida Palmér, Sveriges första kvinnliga doktor i astronomi, och om "Halmstads störste kändis".
må 16 nov: kl 19 Vetenskapscafé: Grottmannens almanacka och kompass. Om gammal kunskap med Johan Dahnberg, Länsmuseet Halmstad.
må 7 dec: kl 19. Hotet från rymden. Arne Sikö föreläser hos Hallands geologiklubb, Falckens väg 15. **www.hallandsgeologiklubb.se**

HÄSSLEHOLM
ti 29 sep: Föredrag av Marie Rådbo. Hässleholm Kulturhus.

KIRUNA
25–27 sep: Norrland Star Party, Bengt Hultqvist-observatoriet. **nsaaforum.ning.com**
ti 1–to 31 dec: "Upptäck universum!". En utställning som behandlar den enorma utvecklingen av teleskop och mätinstrument sedan Galileo Galilei först riktade kikaren mot himlavalvet, och hur vår världsbild kom att förändras fram till nu. Kiruna stadshus.

KUNGSBACKA
må 2 nov: Stjärnor uppåt väggarna. Utställning på Fyrens kulturhus.

LAHOLM
to 1 okt: Ser du stjärnan i det blå…? Observationskväll med Arne Sikö.

LINKÖPING
on 14 okt: Matematik och Astronomi – en lång sällskapsresa. Fyra seminarier om historia, kosmologi, himlens mekanik och dynamiska system och svarta hål. För detaljerat program och vägbeskrivning se **www.mai.liu.se/matastro**

LUND
lö 19 sep: kl 14-23 Kulturnatten i Astronomihuset. Planetarium, föreläsningar, och mini-workshops, titta genom teleskop. **www.astro.lu.se**

LULEÅ Teknikens Hus – för program, se **www.teknikenshus.se**

MALMÖ
to 24 sep: Leif Lönnblad, professor i teoretisk fysik: Large Hadron Collider – om superacceleratorn vid CERN. Astronomiska Sällskapet Tycho Brahe.
to 29 okt: Dainis Dravins om Framtiden för europeisk astronomii Astronomiska Sällskapet Tycho Brahe. **www.astb.se**
Oxie må 7, 14, 21 och 28 sep, 5, 12, 19, 26 okt, 2, 9, 16, 23, 30 nov, 7 dec: Visning av stjärnor och planeter. Tycho Brahe-observatoriet. **www.tbobs.se**

Mer på nätet

Aktuell information om Astronomiåret i Sverige hittar du på **www.astronomi2009.se.**
Astronomiårets internationella hemsida: **www.astronomy2009.org**
Billiga teleskopet Galileoscope: **www.galileoscope.org**
Ljusföroreningar: **www.darkskiesawareness.org**
Observera Jupiters satelliter när de förmörkar varandra: **www.tinyurl.com/madxpd**
Dagliga poddsändningar om astronomi: **www.365daysofastronomy.org** (våra tips: Assi Süer den 22/8, Robert Cumming 2/3 och konstnären Katja Aglert 25/2)

SKÖVDE
ti 22 sep: Fjärrstyrda observationer med radioteleskop: fortbildning med Cathy Horellou, Onsala rymdobservatorium. Balthazar – Sinnenas verkstad.
to 8 okt: Kosmologi med Cathy Horellou, Onsala rymdobservatorium. Balthazar – Sinnenas verkstad.
on 18 nov: Invigning av komet Halley i Sweden Solar System. Konstverket från vårens komettävling invigs på Balthazar i samband med Skövdes evenemang Stad i ljus. Festligt program planeras.

STOCKHOLM
fram till 29 nov: Planeter i sikte: fotoutställning på Naturhistoriska riksmuseet med Cosmonova. **www.nrm.se/cosmonova**
fram till 17 sep: Utblick – tillbakablick: fotoutställning i Kungsträdgården..
okt-dec: Visningar med AlbaNova-teleskopet, Institutionen för astronomi, Stockholms universitet. För datum och biljettbokning, se **www.astro.su.se**
24 sep: Konsert och utställning, Berwaldhallen. Kungliga Musikhögskolans Orkester ger bl a Holsts Planeterna. **www.astro.su.se** och **www.sr.se/berwaldhallen**
25–26 sep: Astronomdagarna 2009, Stockholms universitet. Konferens för Sveriges astronomer. Se **www.astro.su.se.**
25 sep: kl 18 Prof Lars Bergström håller årets Nordenmarkföreläsning om Världsrymdens okända under - från svarta hål till mörk materia. AlbaNova universitetscentrum **www.astro.su.se**
från 10 okt: Galileos teleskop – instrumentet som förändrade världen. Utställning på Nobelmuseet. Se separat annons. **www.nobelmuseet.se**
Tyresta by, Haninge ti 17 nov: kl 20-22 Mörk kväll i Tyresta by! Föredrag och stjärnspaning. Kostnad 70 kr., föranmälan 08-745 33 94. Nils-Erik Olsson (STAR) håller föredrag innan vi går ut och spanar efter stjärnor, stjärnbilder och meteorregnet Leoniderna. Lånekikare finns. Vid dåligt väder skjuts spaningen till to 19 nov. Nationalparkernas hus, Tyresta by, Vendelsö. **www.tyresta.se**

TJOLÖHOLM
fr 11 sep: Ser du stjärnan i det blå…? Tjolöholms slott.
on 7 okt: kl 20 Stjärntittarkväll med Christer Andersson, Onsala. Tjolöholms slott.

UMEÅ
24 sep, 5 nov, 3 dec: Umevatoriet: föreläsningar i samarbete med Folkuniversitetet.
on 28 okt och lö 28 nov: Öppet hus på Umevatoriet. **www.umevatoriet.se**

UPPSALA
lö 12 sep: kl 15 Titan invigs i Sweden Solar System. På Celsiustorget invigs en permanent skulptur av saturnusmånen Titan.
lö 12 sep: kl 10-01 Astronomi på Gustavianum. Under Kulturnatten bjuder Museum Gustavianum på en mängd astronomiska aktiviteter för barn och vuxna, inklusive planetarieföreställningar, föredrag, sol- och stjärnvisning, målning och pyssel. **www.kulturnattenuppsala.se**
lö 12 sep: kl 20-01 Stjärnvisning med teleskopen i Observatorieparken. Vid mulet väder visar vi teleskopen och har Öppet hus i Wallenquistpaviljongen.
to 17 sep: Konsert på Uppsala Konsert & Kongress.

VARBERG
fr 11 sep: De hvita nätterna. Naturum Varberg.
sö 13 sep: Vetenskapscafé. Naturum Varberg.
on 16 sep: Finns det fåglar på andra planeter? Astronom Michael Lindqvist, Onsala rymdobservatorium. Naturum Varberg.
on 14 okt: Stjärntittarkväll med Gunnar Sporrong (GAK). Naturum Varberg,
ti 20 eller 21 okt: Fortbildning för lärare. Naturum Varberg.

ÖREBRO
on 11 nov: 18:30 Universums mörka krafter. Föreläsning av professor Nils Bergvall, Uppsala universitet. Hörsal L2, Långhuset, Örebro universitet.
Örebro Astronomi – För program se **www.orebroastronomi.se**

Bidrag från Svenska Astronomiska Sällskapet

Svenska astronomiska sällskapet har fördelat bidrag på totalt 92 500 kr till projekt som ska genomföras under astronomiåret. Denna stora utdelning har möjliggjorts genom medel från Stiftelsen Svenska astronomiska sällskapets planetariefond. Projekten som får stöd utgör ett urval som illustrerar allt som planeras i landet: från små lokala aktiviteter till rikstäckande arrangemang. Mer information: Dan Kiselman, dan@astro.su.se.
Hallands bildningsförbund: "Halland i universum": regionala astronomiarrangemang för astronomiåret.
Uppsala Amatörastronomer: En webbkamera att användas vid teleskopvisningar.
Örebro Astronomi: Solteleskop att användas vid offentliga visningar i anslutning till den stora solmodellen i "Solsystemet i Örebroformat", centrala Örebro.
Rymdgymnasiet, Kiruna och Teknikens hus, Luleå: Bidrag till en informationsturné i Norbottens skolor där undervisningsmaterialet "Rymdboxen" ska introduceras.
Vetenskapens hus, Stockholm: En uppsättning "Galileoscope" att användas i kurser för skolbarn.
Fotografgruppen TWAN/P-M Hedén: Utställning av fotografier från projektet "The World at Night".
Stiftelsen Egna vingar: Astronomiläger för ungdomar.
Slottsskogsobservatoriets vänner: Pedagogisk verksamhet vid Slottsskogsobservatoriet i Göteborg.
Göteborgs astronomiska klubb: Upprustning av Lahallsobservatoriet
Norra Sveriges amatörastronomer: Stjärnträff i Kiruna, hösten 2009

Här blir det stjärnfest i september: Kirunas Bengt Hultqvist-observatorium.

FOTO: ULF JONSSON

UTOMLJUDNINGAR: SOPHIA LUNDQUIST